

יפעת מידע תקשורתי

הירקון 3 בני ברק, מגדלי LYFE בניין B טל. 03-5635050 פקס. 03-5617166

25.88x34.62	1/3	1	עמוד	הארץ - גלריה	23/03/2025	93526824-9
איך להיות מוזה - מאת דנה שוופ - 36401						

רוחנית בעברית,
חושנית באנגלית:
טליה ארדל מאתגרת
את הגבולות הקלאסיים
6

הארץ
www.haaretz.co.il
יום ראשון כ"ג באדר תשפ"ה
23 במרץ 2025

נירית אנדרמן

צילום: אבישג שאריישוב
לפני כשנתיים יצאו דנה שוופי ואמיר חרש ביוזמה תרבותית מקורית: הם החליטו לערוך פסטיבל סרטי אימה אצלם בסלון. הם היו המנהלים האמנותיים, הלקטורים שהופקדו על בחירת הסרטים וגם הקהל. הפסטיבל הוקדש לסרטי רוחות רפאים, התפרש על פני כמה שבועות, וכלל הקרנות של כל מיני סרטים השייכים לו'אנה מכיוון שכל פסטיבל שמכבד את עצמו מתהדר בשם רשמי, בני הזוג הצמידו לו שם שהולם את הו'אנה: "בו!" לצד החיבה של המשך בעמ' 2

רגע לפני שעמד לצאת כתב העת "בו!" העוסק באימה, הגיע 7 באוקטובר והפגיש את דנה שוופי עם אימה אמיתית. בראיון היא מסבירה למה דווקא חשוב להכיר את המפלצתי ואיך זה יכול להכין אותנו לכל מיני תסריטים

"נמשכתי לרעיון של איך זה מרגיש להתעורר לתוך סיוט"

26.3x32.03	2/3	2	עמוד	הארץ - גלריה	23/03/2025	93526825-0
איך להיות מוזה - מאת דנה שוופ - 36401						

“צעקה”. בעקבות הצפייה הם בדקו איך להימלט מהבית במקרה חירום וסימנו חפצים שיכולים לשמש ככלי נשק מאולתרים צילום: yes

“יופי מסוכן”. מציב מראה מעוותת למציאות שלנו צילום: Christine Tamalet / אייפי

“סיוט ברחוב אלם”. הצלחתי באמצעותו להתבונן עליו ועל החיים שלי צילום: New Line Productions, Inc. / yes

המשך מעמ' 1

השניים לסרטי אימה ולספרות אימה, שניהם גם אנשים כותבים. עם הזמן התגבש אצלם רעיון נור סף: להוציא כתב עת שיוקדש לדאגה הזה. אמנם הוא לא נפוץ בישראל – מעט מאוד יצירות בקולנוע ובספרות המקומיים אפ־שר להגדיר כ־“אימה” – ולמרות זאת, הרעיון קסם להם. העמותה ליצירה פנטסטית וס־פקולטיבית בישראל, “אוטופיה”, התגייסה להוציא לאור את כתב העת, שוופי וחרש לקחו על עצמם את מלאכת העריכה. כותבים גויסו, נושאים נבחרו, רעיונות הודקו – אבל אז הגיע 7 באוקטובר השיעור האזורי באימה משתקת גרם לצמד העורכים לע־צור הכל. בעיניים קרועות לרווחה הם נאלצו להכיר בכך שמעשיות אימה בדיניות הן לא הצד החזק של המקום הזה, אבל אימה ששייכת לחיים האמיתיים – מזה דווקא יש כאן בשפע. אנשים מצאו לעצמם דרכים מגוונות להתמודד עם זוועות 7 באוקטובר והמלחמה שפרצה בעקבותיו. שוופי וחרש שוב בחרו בנתיב לא שגרתי: הם צללו לפ־סטיבל ביתי נוסף. הפעם הם בח־רו דווקא ב־“סלאשרים” – תת ז'אנר שבו רוצח סדרתי אכזרי ותמוש רודף אחר קורבנותיו. בז־מן שהישראלים היו עסוקים בה־תאוששות מהפלישה הרצחנית של חמאס, שוופי וחרש הסתגרו בבית, התמסרו למרתון “צעקה”

— להכיר ולקטלג את המפלצות ואת המפלצת, לחקור את הטאבו, ולנסות להבין מהו רוע. כדי להיות לטובים יותר כפרטים, כקהילות וכחברה, כדי לשאוף למחר כלשהו, עלינו לעשות את העבודה הקשה, ההכרחית וההומנית של הכרת האיום והנורא, הם כתבו בפתח הגיליון הראשון.

אימי המלחמה נוכחים

בחודשים הראשונים שאחרי 7 באוקטובר, שוופי כמו רבים אחרים נתקפה במה שהיא מכנה “הלם אונטולוגי מוחלט”. זו היתה תחושה “שהעולם כפי שהכרנו אותו אינו קיים יותר. ממש כמו להיחשף למטריקס, כמו לקלף

ולדבר על מה שקרה פה. זה סרט על הפרברים של אמריקה לפני 40 שנה וכביכול אין לו שום קשר אליי, ובכל זאת הצלחתי באמצעותו להתבונן עליו ועל החיים שלי באותו רגע, בגלל האלמנטים של אימה על־טבעית שמחלחלים למציאות שלנו.”

בעודם מיטלטלים בין האימה שנשקפה אליהם מן הסרטים הללו לבין הזוועה שזלגה ממהדורות החדשות, חידשו שוופי וחרש את עבודתם על כתב העת. הגיליון הראשון של “פז” הגיע לחנויות לפני כשנה (וזמין אונליין), והגי־ליון השני יצא לפני כשלושה חר־דשים, בערב ראש השנה האזרחית. “אנו מעוניינים – לא, חשים חובה

“היום כשאני רואה סרטי זומבים, כל מה שאני יכולה לחשוב עליו זה עד כמה מפחידה האופציה להפוך להיות האויב שלך עצמך. כי אם את מפסידה ומאבדת את חיך את הופכת להיות המפלצת שניסית להרוג”

בחזרה פנימה. אז ככה התומר שממנו עשויים הסיוטים שלנו חודר ופורץ היום דרך איוה קרום שבכלל לא אמור היה להיפרץ. מבחינתי זו היתה דרך להבין

וכן זוגה מיפו את דירתם, בחנו אילו מהחלונות יתאימו ביותר לשמש כפתח מילוט במקרה חי־רום, וסימנו חפצים במרחב הב־תי שיוכלו להפוך לכלי נשק מאולתרים בעת הצורך. שוופי לא הסתפקה בכך. היא התיישבה לצפות גם ב־סיוט בר־חוב אלם, קלאסיקת אימה נוס־פת. “פשוט נמשכתי לרעיון של איך זה מרגיש להתעורר לתוך סיוט”, היא מסבירה. “איך זה מרגיש כשהסיוט ממש חודר לחיים שלך. יש שם למשל סצינה שנבסי, הגיבורה, ישנה במיטה שלה, ופתאום הפנים והיד של פרדי קרוגר מתעקמים ויוצאים מהקיר שמעליה, ואז חוזרים

וצפו בסרטי הסדרה המצליחה בזה אחר זה. סרטים כאלה “לא רק עוזרים לנו לעבד מה שכבר קרה, אלא גם עוזרים לנו להתבונן לקראת מה שעוד עלול לקרות”, אומרת שוופי. “מצד אחד, הם מציעים אסקפזם, כי האימה נותנת מקום בטוח להניח בו את הפחדים של־נו, לתת להם להתפרץ בתוך איוו מסגרת זמן נתונה, בידיעה שהכל יהיה בסדר בסוף. זה קצת כמו לעלות לרכבת הרים. מצד שני, גילינו גם שסרטים כמו “צעקה” מכינים אותנו לכל מיני תסרי־טים של פלישה לבית ואיך אפ־שר להתמודד עם זה”. בעקבות הצפייה הזאת, היא מסבירה, היא

יפעת מידע תקשורת

הירקון 3 בני ברק, מגדלי LYFE בניין B טל. 03-5635050 פקס. 03-5617166

93526826-1	23/03/2025	הארץ - גלריה	עמוד 3	3/3	26.3x25.42
איך להיות מוזה - מאת דנה שוופ - 36401					

"במלחמת העולם השנייה קרה ליפנים הנורא מכל, כששתי ערים הוחרבו על ידי מפלצת שהמציא האדם. התגובה שלהם היתה להמציא מפלצת עוד יותר משוגעת, 'גודזילה', כדי להתמודד עם הטראומה"

מתארגנת מחדש מסביב לתהום. חלקנו מתעלמים מקיומה, חלקנו משותקים מרוב פחד, ואחרים מרגישים שאין להם ברירה אלא לרדת ולחקור אותה. אלו הם אמני האימה.

לדע כמה יצירות אימה חדשות יש בגיליון, בין היתר ראיון עם ד"ר אולגה גרשנון על ספרה New Israeli Horror העוסק בתור הזהב של סרטי האימה הישראליים מאז 2010, מאמר של עמרי הרצוג על סרטי זומבים ומה שאפשר ללמוד מהם על מותו של אדם קרוב, וטקסט של מיה מגנט על הטראומה, הוועה והאסתטיקה של המוות בסרטוני 7 באוקטובר.

השם "בוז" נבחר בגלל האימה, אבל גם כקריצה לקולגה מוכר יותר, מכובד ובעל מוניטין, כתב העת הספרותי "הו!". "הר" עיון שלנו היה לקחת את האימה ולהפוך אותה למשהו שהוא קצת יותר גבהימצח מבחינה ספרותית, אומרת שוופי. "זה חלק מהחזון שלנו. החלטנו לעודד כתיבה של ספרות אימה, אבל כואת שלוקחת את עצמה ברצינות ושהיא ספרות יפה".

מעולם לא היה כאן כתב עת לאימה, היא מציינת. "אחרי מאה שנה של התכחשות מוחלטת לנו, שא, בשנים האחרונות יש עלייה בעניין ביצירות אימה בישראל. פתאום יוצאים ספרים, אנשים מתעניינים במה שאנחנו עושים, אנחנו מוזמנים להשתתף בפאנלים ולהעביר סדנאות".

לדבר על המציאות

שוופי היתה כמה שנים גם לק"טורית לסרטי אימה בפסטיבל "אוטופיה", אבל בקיץ האחרון יצא בהוצאת אפיק ספרה הראשון, "איך להיות מוזה", שדווקא

מהעולם איזה פילטר ופתאום לראות מה הסתתר מתחת", היא מסבירה. "וההלם האונטולוגי הזה הוא משהו שקורה בסרטי אימה, החדירה של מפלצת לתוך מה שעד לפני רגע היה מרחב חיים ריאליסטי. זה כמו לעבור לגור בבית רדוף ולראות חפצים מתרוממים ומתחילים לרקוד באוויר או טלוויזיה שנדלקת מעצמה – כשעוד לפני רגע ידעת שבכלל אין דבר כזה רוחות רפאים. פתאום יש בבית שלך רוח רפאים, העולם הופך להיות משהו אחר, והעולם כפי שאת מכירה אותו לא קיים יותר".

כשצוללים לתוכני הגיליון הראשון של "בוז", אימי המלחמה הנוכחית בהחלט נוכחים. במאמר שכתב חרש למשל, הוא מנסה למצוא הסברים לבריחה שלו ושל זוגתו לצפייה בסרטי אימה. חרש, שכתב את ספר הילדים "אימה בראשון מערב", מצטט מחקר שמצא כי אנשים מסוימים נמשכים לתכנים של אימה דווקא ברגעי חרדה ואי־ודאות, ומחקר אחר שנערך בזמן הקורונה והעלה כי חובבי אימה חשו פחות חרדה ומצוקה נפשית בתקופה ההיא. החוקרים הסבירו את המשיכה לאימה כסוג של סימולציה מנטלית: "צפייה בסרט אימה היא משחק בנורא מכל בתנאים בטוחים, כמו משחק בין גורי אריות שמכין אותם למאבק בחיים האמיתיים", הוא כותב.

ד"ר חגי דגן כתב בגיליון – המעוצב להפליא בידי איתמר חפץ – על האימה המבצבצת בדפי המקרא מפני שדים מדבריים ושבטי מדבר הפושטים על הארץ הנושבת, פרופ' אילנה גומל על "פרובוקציה" של סטניסלב לם והניסיון להבין את המנגנון של רצח עם, ואסי משולם על עקידת יצחק וההיסטוריה המצמררת של הקרבת ילדים במזרח הקדום. אור סיגולי כתב על גל חדש של אימה יהודית בקולנוע העולמי, והגיליון הציג גם כמה סיפורי אימה קצרים והמלצות על ספרים וסרטים בויאנה.

הגיליון השני של "בוז" יצא כשהמלחמה כבר הפכה לחלק משגרת החיים כאן. "ההר ממשיך להתפרץ אבל לאט יותר, בוחילה מייסרת", כתבו העורכים במבוא לגיליון. "ואולי החברה כולה

עטיפת הגיליון הראשון של כתב העת עיצוב: איתמר חפץ / מגזין בוז

אמיר חרש. שותף ליצירה צילום: רוני כספי

אינו קשור לזאנה. זה רומן שעוסק בעולם האמנות הישראלי ובאמנים צעירים שמוכנים לעשות הכל בשכיל להצליח. "אנשים שידועים שאני עוסקת באימה טענו שהוא קשור לאימה של החיים, של להיות בן אדם בעולם, שזה עניין שיש בו הרבה אימה כשלעצמו", היא מחייכת.

האימה נוכחת מאוד במיתור לוגיות השונות, כולל זאת היהודית. למרות זאת נוכחות הזאנה הזה בתרבות הישראלית עד כה היתה דלילה למדי. "זה נכון. בתנ"ך יש אל שהוא

"בתנ"ך יש אל שהוא מאוד מפחיד ומאיים, וגם בתרבות היהודית יש סיפורי אימה מוכננים, כמו 'הגולם' ו'הדיבוק', אבל משום מה החברה הישראלית מצאה לנכון להפנות להם עורף, לשלול אותם כמו ששללו את הגלות"

ג'נטלמני עם הפולקלור שלנו ועם המתים. צריך לנהוג דרך ארץ במתים. אסור לסחוב מתים על הבמה".

לדברי שוופי, "המשפט 'אנחנו צריכים לשאוף אל היסוד הב' ריא שבחיים' הוא משפט המפתח כאן, כי הוא מתקשר לסיפור של הציונות שלפיו אנחנו צריכים לעזוב את החולי הגלותי מאחורינו, ולהיות עם חזק ובריא של חלוצים, לא להביא איתנו את תחלואי השטטל לארץ החדשה

שאנחנו בונים. אבל באיזה מחיר? זה נורא חבל כי אלה סיפורים מאוד יפים של אימה יהודית שאפשר היה לפתח. ובעיקר כי זו הדחקה, כי הרי אנחנו תמיד סח' מצאה לנכון להדחיק את הסיפורים האלה ולהפנות להם עורף, לשלול אותם כמו ששללו את הג'לות. בשנת 1926 אגודת הסופרים העבריים בישראל קיימה משפט ציבורי נגד המחזה 'הדיבוק' של ש. אגנסקי, שנכון לאותם ימים היה כנראה המחזה המצליח ביותר שיצא מהתרבות היהודית. זה מח' זה נהדר שעוסק באיחודו של רוח רפאים, ואגודת הסופרים החליטה לערוך לו משפט ציבורי, שבו יצאו נגד השימוש שהוא עושה במתים ובעל־טבעי".

שוופי מקריאה בקול את הדב־רים שאמר במשפט הציבורי הזה הסופר אליעזר שטיינמן, ששימש בו כקטגור. האימה מפני האימה ניכרת בהם: "המחזה מהול במי הפושרין של הויה מדומה, של חר־סר יכולת לטפל בתכנים היסטורי־ריונים. היא באה במגע עם עולם הרוחות והשדים, ונותנת לנו במ־קום מיסטיקה, ספיריטיזמוס ריק ואקוויטה נבוכה. אנחנו צריכים לשאוף אל היסוד הבריא בחיים. אגנסקי התנהג באופן בלתי

אלגוריות כאלה מאפשרות לסרטי אימה לא פעם לשקף בעיות חברתיות באופן ייחודי. "כל זאנה ותת זאנה עושה זאת אחרת. לאימה על־טבעית למשל יש יכולת להציב מולנו מראות מעוותות. ככה אנחנו

יכולים לראות עצמנו בלי לגמרי לראות את עצמנו, יש איוו הרח־קה ואפשר להתפרע. הסרט 'יופי מסוכן', למשל, עשה זאת לאחר־נה עם עולמות היופי, הקוסמטי־קה והשיפור העצמי שהעולם שלנו ממש באובססיה כלפיהם. הוא מציב מראה מעוותת למ־ציאות שלנו, מראה איך זה יכול להיות. להיראות כשלוקחים את זה למ־קום הכי קיצוני, ואז נוצר איזה פיצול נורא בינינו לבין מי שאנ־חנו באמת. מעניין בהקשר הזה לקחת את יפן כמקרה מבחן, כי במלחמת העולם השנייה קרה ליפנים הנורא מכל, כששתי ערים שלהם הוחרבו עד היסוד על ידי סוג חדש של מפלצת שה־מציא האדם. התגובה שלהם היתה לצאת ולהמציא מפלצת עוד יותר משוגעת, 'גודזילה', ול־צלם סדרת סרטים שבהם המפל־צת הזאת מחריבה ערים. כך שה־חברה יכולה גם להתמודד עם טראומה ולטפל בעצמה דרך סר־טי אימה.

"וגם על זומבים אפשר להל־ביש הרבה סוגים של אלגוריה חברתית. בשנות ה-70 באמריקה, כשהתחילו לצאת הסרטים של ג'ורג' רומרו ובראשם 'ליל המ־תים החיים', זו היתה ביקורת על הקפיטליזם והחברה הצרכנית שכביכול יוצאת משליטה. כעבור שנים, בתקופת הקורונה, סרטי האימה סימנו את הפחד שלנו ממחלות ומהתפשטות של מג־פות. ואילו היום כשאני רואה סרטי זומבים, כל מה שאני יכולה לחשוב עליו זה עד כמה מפחידה האופציה להפוך להיות האויב שלך עצמך. כי אם את מפסידה ומאבדת את חייך, את לא רק הופכת להיות ח־מת, אלא הופ־כת להיות המפלצת שרק לפני רגע ברכת ממנה וגיסית להרוג אותה. זו תחושה שנבעה בי כמור בן בגלל המלחמה וכל מה שאנ־חנו חווים כרגע".